

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

UITKOMST KWALITEITSONDERZOEK NIET BEKOSTIGD PRIMAIR ONDERWIJS

DE VRIJE RUIIMTE

te DEN HAAG

School:	De Vrije Ruimte (PO)
Plaats:	Den Haag
BRIN-nummer:	30AB
Datum uitvoering onderzoek:	2 oktober 2018
Datum vaststelling rapport:	15 februari 2021

INHOUD

1	UITKOMST ONDERZOEK DE VRIJE RUIMTE TE DEN HAAG	3
	DE ONDERZOEKSCRITERIA	3
2	BEVINDINGEN EN OORDELEN PER ONDERLIGGEND KWALITEITSASPECT EN ONDERZOEKSCRITERIUM	5
2.1	INLEIDING.....	5
2.2	KWALITEITSASPECTEN EN ONDERZOEKSCRITERIA.....	5
3	SAMENVATTEND OORDEEL	18
	BIJLAGE BIJ HET ONDERZOEKSKADER	19

1 Uitkomst onderzoek De Vrije Ruimte te Den Haag

Dit rapport van de Inspectie van het Onderwijs bevat de uitkomsten van het onderzoek naar de kwaliteit van het onderwijs op De Vrije Ruimte voor primair onderwijs te Den Haag. De Vrije Ruimte is een B3-school: een particuliere school die de status heeft van 'school in de zin van artikel 1, onderdeel b, subonderdeel 3 van de Leerplichtwet 1969'. Het onderzoek waarover de inspectie rapporteert, vond plaats op 2 oktober 2018.

De inspectie beoordeelt en waardeert de kwaliteit van het onderwijs door onderzoek te doen naar de aspecten van kwaliteit die zijn vastgelegd in de Wet op het Onderwijstoezicht (WOT). In het onderzoekskader niet bekostigd primair onderwijs 2017 is uitgewerkt om welke aspecten dit bij een B3-school gaat en op welke wijze het onderzoek door de inspectie vorm en inhoud krijgt. Het onderzoekskader niet bekostigd primair onderwijs 2017 bevat de voor het primair onderwijs vastgestelde minimumnormen.

De inspectie beoordeelt de kwaliteit van het onderwijs met behulp van een beperkte set onderzoekscriteria die ruimte laat voor de wijze waarop de school het onderwijs inricht en tegelijkertijd leidt tot een oordeel over de kwaliteit van het onderwijs. De onderzoekscriteria sluiten nauw aan bij de kwaliteitsaspecten uit de Wet op het onderwijstoezicht (WOT), maar zijn tegelijkertijd zo geformuleerd dat ze niet ingrijpen in de vrijheid van de B3-scholen om zelf de wijze van de organisatie en inrichting van het onderwijs te bepalen.

Daarnaast geeft het oordeel op de onderzoekscriteria duidelijkheid of de school met de wijze waarop zij haar onderwijs inricht voldoende tegemoet komt aan de criteria die de Leerplichtwet 1969 stelt aan een niet uit de openbare kas bekostigde B3-school waar onderwijs wordt gegeven aan leerlingen in de leeftijdsgroep van het basisonderwijs. De beoordeling van de kwaliteitsaspecten vindt derhalve plaats met behulp van de onderzoekscriteria die op de eisen die volgens de WOT en Wet op het primair onderwijs (WPO) van toepassing zijn alsmede op de eisen van 'overeenkomstige inrichting' die volgens de Leerplichtwet 1969 op B3-scholen van toepassing zijn.

Stimulerend toezicht en nalevingstoezicht gaan 'hand in hand', omdat de inspectie naar aanleiding van het kwaliteitsonderzoek tevens kan vaststellen of De Vrije Ruimte nog steeds voldoet aan de criteria uit de Leerplichtwet 1969. Het verschil tussen nalevingstoezicht en stimulerend toezicht treedt aan het licht als de inspectie heeft vastgesteld dat een B3-school niet voldoet aan de norm. Als dat een norm is die niet samenvalt met een specifiek wettelijk voorschrift dan is er uitsluitend sprake van stimulerend toezicht; is dat echter een norm die wel samenvalt met een wettelijk voorschrift dan is er sprake van nalevingstoezicht.

De onderzoekscriteria

De onderzoekscriteria die de inspectie hanteert zijn als volgt geformuleerd:

1. Het aanbod bereidt de leerlingen voor op het vervolgonderwijs en de samenleving;
2. De leerlingen krijgen voldoende tijd om zich voor te bereiden op passend vervolgonderwijs;
3. Het schoolklimaat leidt tot een leeromgeving die volgens maatschappelijk breed gedragen uitgangspunten veilig en motiverend is;

4. Het pedagogisch-didactisch handelen van de leraren stelt leerlingen in staat tot leren en ontwikkelen;
5. De school volgt de ontwikkeling van de leerlingen zodanig dat zij een ononderbroken ontwikkeling kunnen doorlopen;
6. Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften krijgen passende extra ondersteuning en begeleiding;
7. De ontwikkelresultaten van de leerlingen liggen ten minste op het niveau dat mag worden verwacht;
8. De school zorgt voor behoud of verbetering van de kwaliteit van haar onderwijs.

Om een oordeel te kunnen geven op deze onderzoekscriteria zijn daarbij waar nodig een of meer subcriteria geformuleerd.

De inspectie gaat tevens na of de school voldoet aan een aantal overige aspecten van naleving (onderzoekscriterium 9 in het Onderzoekskader NBO PO 2017):

- De school zorgt voor bevoegde leraren die in het bezit zijn van een VOG;
- De school is een dagschool;
- Het onderwijs wordt in het Nederlands gegeven;
- De school heeft een schoolplan waarin het beleid ten aanzien van burgerschapsonderwijs is opgenomen;
- De school heeft een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling die aan de eisen voldoet;
- De school meldt de in- en uitschrijving en verwijdering van leerlingen en ongeoorloofd verzuim van meer dan 16 uur per vier weken aan de gemeente.

Onderzoeksopzet

Het onderzoek bestond uit de volgende activiteiten:

- analyse van documenten en gegevens over De Vrije Ruimte die bij de inspectie aanwezig zijn;
- schoolbezoek, waarbij:
 - schooldocumenten zijn bestudeerd;
 - onderwijsactiviteiten zijn bijgewoond;
 - gesprekken met het bevoegd gezag, de directie, leraren en leerlingen zijn gevoerd.

Opzet van de rapportage

Dit hoofdstuk vermeldt de onderzoekscriteria op grond waarvan de Inspectie van het Onderwijs tot het advies is gekomen. Hoofdstuk 2 bevat de oordelen van de inspectie ten aanzien van deze onderzoekscriteria en de overige aspecten van naleving, alsmede de onderbouwing daarvan. Hoofdstuk 3 bevat het samenvattend oordeel van de inspectie en tevens het oordeel of de school voldoet aan de criteria voor een school zoals bedoeld in artikel 1, onderdeel b, subonderdeel 3, van de Leerplichtwet 1969. Bijlage 1 brengt de uitkomsten van het onderzoek dat de inspectie op 2 oktober 2018 op De Vrije Ruimte heeft uitgevoerd inzichtelijk in beeld.

2 **Bevindingen en oordelen per onderliggend kwaliteitsaspect en onderzoekscriterium**

In dit hoofdstuk geeft de inspectie, na een inleiding over de overwegingen van de inspectie, een oordeel over alle kwaliteitsaspecten en onderzoekscriteria, gevolgd door een korte toelichting alsmede een oordeel over de overige aspecten van naleving.

2.1 **Inleiding**

Bij de beoordeling van de kwaliteitsaspecten en onderzoekscriteria heeft de inspectie het volgende meegewogen.

Bij de beoordeling van de kwaliteitsaspecten en onderzoekscriteria en, voor zover van toepassing, de onderliggende subcriteria heeft de inspectie kennis genomen van de uitgangspunten van De Vrije Ruimte en de schriftelijke informatie die voorafgaand aan het onderzoek aan de inspectie is verstrekt dan wel is vermeld op de website van de school.

Optie: Het betreft met name:

- Schoolgids 2018-2019
- 'De Vrije Ruimte: Toekomstvast!', beleidsplan 2018-2023
- 'Een bewogen jaar', jaarverslag 2017- 2018
- 'Verbonden met elkaar', jaarverslag 2016-2017.

Deze informatie is bij het onderzoek betrokken.

Voorts stelt de inspectie vast dat op 2 oktober 2018 in totaal 70 leerplichtige dan wel kwalificatieplichtige leerlingen bij De Vrije Ruimte staan ingeschreven. Daarvan zijn 35 leerlingen in de basisschoolleeftijd leerplichtig.

De Vrije Ruimte wil dit schooljaar verder groeien naar 90 leerlingen. Momenteel wordt een wachtlijst gehanteerd.

Dit rapport verantwoordt de onderzoekscriteria voor primair onderwijs. Voor het voortgezet onderwijs is een afzonderlijk rapport opgesteld.

2.2 **Kwaliteitsaspecten en onderzoekscriteria**

Kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium 1 - Het aanbod bereidt de leerlingen voor op het vervolgonderwijs en de samenleving.

Zie voor de wettelijke criteria art. 2 WPO, art. 8 leden 1 t/m 3 en 9 WPO, art. 9 leden 1 t/m 7, 9 en 11 WPO en bijlage bij het Besluit vernieuwde kerndoelen WPO in samenhang met art. 1a1 lid 1 onder a Leerplichtwet 1969.

De vaststelling of het leerstofaanbod leerlingen voorbereidt op voortgezet vervolgonderwijs en de samenleving vindt plaats aan de hand van zes subcriteria:

- 1.1 Het aanbod in Nederlandse taal is dekkend voor de kerndoelen*;
- 1.2 Het aanbod in rekenen en wiskunde is dekkend voor de kerndoelen*;
- 1.3 De school neemt de referentieniveaus voor Nederlandse taal en rekenen als uitgangspunt*;

- 1.4 De leerbronnen waarborgen een breed vormingsaanbod, gericht op een veelzijdige ontwikkeling*;
- 1.5 De leerbronnen zijn afgestemd op de onderwijsbehoeften van (individuele) leerlingen;
- 1.6 De leerbronnen dragen aantoonbaar bij aan de bevordering van sociale integratie en burgerschap en de kennis over en kennismaking met de verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten*.

Het kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium wordt positief beoordeeld.

De zes subcriteria zijn positief beoordeeld.

Toelichting

Bij de beoordeling van de subcriteria bij het onderzoekscriterium over het leerstofaanbod merkt de inspectie het volgende op.

Uit de Wet op het primair onderwijs (WPO) volgt dat de leerplichtigen langs de kerndoelen moeten worden geleid en hun vorderingen inzichtelijk moeten zijn. De school dient de referentieniveaus als uitgangspunt voor het onderwijs te nemen. Het volgen van de ontwikkeling van de leerlingen zal kenbaar en controleerbaar moeten zijn, bijvoorbeeld om vast te stellen dat zij na acht jaar over voldoende capaciteiten beschikken om te kunnen doorstromen naar het voortgezet onderwijs. Leerlingen verschillen echter in mogelijkheden en de wijze waarop zij hun inzichten opbouwen, hun mentale modellen construeren en hun kennis vergroten. Het is aan de scholen hoe zij met die verschillen omgaan (subcriterium 1.5 – stimulerend). Een negatief resultaat op dit subcriterium leidt tot het oordeel 'kan beter'. Dit heeft geen gevolgen voor de vraag of de leerlingen hun leerplicht kunnen vervullen op De Vrije Ruimte.

Subcriteria 1.1, 1.2 en 1.3

Het aanbod in Nederlandse taal en rekenen en wiskunde is dekkend voor de kerndoelen*. De school neemt de referentieniveaus voor Nederlandse taal en rekenen als uitgangspunt*.

Bevindingen

In de door De Vrije Ruimte aangeleverde documenten is een verwijzing opgenomen naar leerbronnen die betrekking hebben op de kerndoelen voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde. De inspectie heeft tijdens haar bezoek waargenomen dat de school aandacht besteedt aan de afstemming van het aanbod op de kerndoelen, maar dat dit nog explicieter vastgelegd kan worden.

De school kan tevens explicieter verwoorden en zich hierover verantwoorden in de schoolgids en het schoolplan over hoe het aanbod leidt tot de referentieniveaus voor Nederlandse taal en rekenen.

Conclusie

De inspectie beoordeelt subcriterium 1.1, subcriterium 1.2 en subcriterium 1.3 positief omdat de leerlingen geleid op de genoemde bevindingen langs de kerndoelen worden geleid en daarmee (impliciet) de referentieniveaus worden bereikt. Daarmee is voldaan aan het wettelijk voorschrift op grond van artikel 1a1 lid 1 onder a van de Leerplichtwet 1969.

Subcriterium 1.4

De leerbronnen waarborgen een breed vormingsaanbod, gericht op een veelzijdige ontwikkeling*.

Bevindingen

In de door De Ruimte aangeleverde documenten is een opsomming opgenomen van leerbronnen die betrekking hebben op een breed vormingsaanbod dat gericht is op een brede ontwikkeling. In de beschrijving van De Vrije Ruimte is een directe relatie

gelegd tussen de kerndoelen en de daarin onderscheiden domeinen en de wijze waarop dit in de praktijk wordt gerealiseerd.

De school beschikt over een breed pallet aan leerbronnen waarmee aan de kerndoelen die betrekking hebben op de brede ontwikkeling kan worden voldaan. Het gaat hier om leermiddelen, inbreng van deskundigheid van personen en de (leer)omgeving van de school.

Conclusie

De inspectie beoordeelt subcriterium 1.4 positief omdat de gevolgde werkwijze waaronder het hanteren van leerbronnen een breed vormingsaanbod gericht op een veelzijdige ontwikkeling waarborgt. Daarmee is voldaan aan het wettelijk voorschrift op grond van artikel 1a1 lid 1 onder a van de Leerplichtwet 1969.

Subcriterium 1.5

De leerbronnen zijn afgestemd op de onderwijsbehoeften van (individuele) leerlingen.

Bevindingen

De leerbronnen waar de school over beschikt, bieden een ruime keuze aan de leerlingen om een bij hun mogelijkheden en vragen passende vorm te kiezen. In de coachgesprekken, die individuele leerlingen regelmatig met hun coach voeren, vindt de individuele afstemming plaats.

Tijdens de lessen is gezien dat er voor de verschillende leergebieden diverse leerbronnen beschikbaar zijn, die passen bij de individuele onderwijsbehoeften van de leerlingen. De leerbronnen waar de school over beschikt en de toepassing in het onderwijsleerproces bieden ruime mogelijkheden om de leerlingen om bij hun mogelijkheden en vragen passende vorm aan te bieden of te laten kiezen.

Conclusie

De inspectie beoordeelt subcriterium 1.5 positief omdat de school voldoende leerbronnen ter beschikking heeft voor het afstemmen op de onderwijsbehoeftes van individuele leerlingen.

Subcriterium 1.6

De leerbronnen dragen aantoonbaar bij aan de bevordering van sociale integratie en burgerschap en de kennis over en kennismaking met de verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten*.

Bevindingen

In de door De Vrije Ruimte aangeleverde documenten is een verwijzing opgenomen van leerbronnen die betrekking hebben op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie en de kennis over en kennismaking met de verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten. De Vrije Ruimte heeft een directe relatie gelegd tussen bovenstaande leerdoelen en de wijze waarop zij deze in de praktijk wil realiseren. Dit zit vooral in de wijze waarop het democratisch onderwijs is georganiseerd, op basis van sociocratie waarin elke stem telt en alle betrokkenen via de kringen invloed kunnen uitoefenen en tot overeenstemming komen. Daarnaast wordt via het project Living Values Education sinds 2015 per periode een bepaalde waarde centraal gesteld, zoals vrede, respect en verdraagzaamheid. Ook bezoeken de leerlingen regelmatig activiteiten van Pro Demos in Den Haag, zijn er excursies naar de Tweede Kamer, project Vluchtelingen in de klas, et cetera.

Conclusie

De inspectie beoordeelt subcriterium 1.6 positief. De Vrije Ruimte voldoet aan de eis dat de inrichting van het onderwijs voldoet aan het wettelijk voorschrift op grond

van artikel 1a1 lid 1 onder a van de Leerplichtwet 1969.

Kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium 2 – De leerlingen krijgen voldoende tijd om zich voor te bereiden op passend vervolgonderwijs. Zie voor de wettelijke criteria art. 2 WPO en art. 8 lid 9 onder a WPO in samenhang met art. 1a1 lid 1 onder a Leerplichtwet 1969.

Toelichting

De wet gaat er vanuit dat leerlingen in beginsel binnen een tijdvak van acht aaneensluitende schooljaren de school hebben doorlopen. Daarnaast gaat de inspectie er vanuit dat het onderwijs zodanig is ingericht dat zoveel mogelijke leerlingen bij het bereiken van de leeftijd van twaalf jaar, de kerndoelen hebben bereikt.

Het kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium wordt positief beoordeeld.

Bevindingen

De leerlingen worden in de loop van hun verblijf op De Vrije Ruimte zo veel mogelijk langs de kerndoelen geleid.

De Vrije Ruimte PO heeft vaste schooltijden waarbinnen leerlingen aanwezig moeten zijn. Van de leerlingen wordt in principe verwacht dat zij vijf dagen per week (op woensdag tot 12.00 uur) op school zijn.

Conclusie

De inrichting van het onderwijs op De Vrije Ruimte is er op gericht dat zoveel mogelijk leerlingen in beginsel bij het bereiken van de leeftijd van twaalf jaar, de kerndoelen hebben bereikt.

Aan de eis dat de leerlingen in beginsel de school binnen een periode van acht jaar kunnen doorlopen, kan worden voldaan. Daarmee is voldaan aan artikel 1a1 lid 1 onder a van de Leerplichtwet 1969.

Kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium 3 - Het schoolklimaat leidt tot een leeromgeving die volgens maatschappelijk breed gedragen uitgangspunten veilig en motiverend is.

Zie voor de wettelijke criteria art. 4c WPO in samenhang met art. 1a1 lid 1 onder a Leerplichtwet 1969.

De vaststelling of het schoolklimaat tot een leeromgeving leidt die volgens maatschappelijk breed gedragen uitgangspunten veilig en motiverend is, vindt plaats aan de hand van vier subcriteria:

- 3.1 De school draagt zorg voor de fysieke, psychische en sociale veiligheid van de leerlingen*;
- 3.2 De leraren bevorderen het zelfvertrouwen van de leerlingen;
- 3.3 De leraren bevorderen dat leerlingen op een respectvolle wijze met elkaar omgaan;
- 3.4 De leraren/de leerlingen handhaven de afgesproken gedragsregels.

Het kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium wordt positief beoordeeld.

Alle vier subcriteria zijn positief beoordeeld. Het schoolklimaat leidt tot een leeromgeving die volgens maatschappelijk breed gedragen uitgangspunten veilig en

motiverend is.

Toelichting

Bij de beoordeling van het schoolklimaat beoordeelt de inspectie of de leeromgeving veilig is, omdat dit de wettelijke eis is die onder dit onderzoekscriterium ligt (subcriterium 3.1 van het Onderzoekskader NBO PO 2017).

De school is verplicht zorg te dragen voor de fysieke, psychische en sociale veiligheid (art. 4c WPO). Daartoe monitort de school jaarlijks door middel van een objectief instrument (bijvoorbeeld een vragenlijst of een gestandaardiseerd gesprek) de veiligheidsbeleving en het welbevinden van leerlingen. Daarnaast hoort de school een veiligheidsbeleid te hebben, en is er iemand aangewezen die als aanspreekpunt in het kader van pesten fungeert en het beleid op dat gebied coördineert. Een negatief resultaat op de andere drie subcriteria leidt tot het oordeel 'kan beter'. Dit heeft geen gevolgen voor de vraag of de leerlingen hun leerplicht kunnen vervullen op De Vrije Ruimte.

Subcriterium 3.1

De school draagt zorg voor de fysieke, psychische en sociale veiligheid van de leerlingen*.

Bevindingen:

De school heeft een veiligheidsbeleid en tevens een persoon die is aangewezen als aanspreekpunt in het kader van pesten.

De school is voornemens om jaarlijks de veiligheidsbeleving in kaart te brengen door middel van de Veiligheidsmonitor om daarmee te voldoen aan de wettelijke vereisten. Deze vragenlijst is in het afgelopen schooljaar voor het eerst afgenomen en de werkgroep veiligheid moet deze gegevens nog duiden. De eerste indruk is dat leerlingen zich veilig voelen en dat de fysieke, psychische en sociale veiligheid van leerlingen op school gewaarborgd is. Begeleiders en leerlingen bevestigen dit beeld in de gesprekken die wij hierover hebben gehad.

De school is geattendeerd op het feit dat de veiligheidsmonitor jaarlijks afgenomen moet worden. De schoolleiding neemt contact op met de leverancier van de monitor om hierover afspraken te maken.

Conclusie

De inrichting en organisatie van het onderwijs op De Vrije Ruimte is er op gericht dat de leeromgeving volgens maatschappelijk breed gedragen uitgangspunten veilig is. Daarmee voldoet De Vrije Ruimte aan het wettelijk voorschrift op grond van artikel 1a1 lid 1 onder a van de Leerplichtwet 1969.

Subcriterium 3.2

De leraren bevorderen het zelfvertrouwen van de leerlingen.

Bevindingen:

De observaties tijdens het schoolbezoek hebben aangetoond dat de leraren waar mogelijk het zelfvertrouwen van leerlingen op een positieve wijze stimuleren. Er is een positief, ondersteunend leer- en leefklimaat, waar aandacht is voor de ontwikkeling van elke leerling. In gesprekken geven leerlingen aan dat zij het onderwijs op De Vrije Ruimte als ondersteunend voor hun ontwikkeling en voor hun zelfvertrouwen ervaren.

Conclusie:

We hebben geconstateerd dat leraren het zelfvertrouwen van de leerlingen bevorderen. Daarmee waarderen we subcriterium 3.2 als positief.

Subcriterium 3.3

De leraren bevorderen dat leerlingen op een respectvolle wijze met elkaar omgaan.

Bevindingen:

Respectvolle omgang blijkt tijdens gesprekken, lessen en andere activiteiten. Daarbij stimuleren de leraren waar mogelijk en nodig dat de leerlingen ook onderling respectvol met elkaar omgaan. De verantwoordelijkheid voor de onderlinge omgang en de omgang met volwassenen wordt daarbij zoveel mogelijk bij de leerlingen zelf gelaten.

Conclusie

De school voldoet aan subcriterium 3.3.

Subcriterium 3.4

De leraren/leerlingen handhaven de afgesproken gedragsregels.

Bevindingen:

In gevallen dat dat nodig is, wijzen de leraren de leerlingen op de, veelal samen gemaakte, afspraken. De verschillende kringen op school (leerlingenkring, bemiddelingskring) maken dat leerlingen de afgesproken (gedrags)regels hanteren en weten hoe zij moeten handelen indien er bijvoorbeeld meningsverschillen zijn. De bemiddelingskring komt overigens weinig bij elkaar omdat de noodzaak daartoe zich nauwelijks voordoet.

Leerlingen krijgen veel eigen verantwoordelijkheid voor hun handelen en zijn betrokken bij het opstellen van de gedragsregels, bijvoorbeeld ten aanzien van het gamen op school.

Conclusie

De school voldoet aan subcriterium 3.4.

Kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium 4 - Het pedagogisch-didactisch handelen van de leraren stelt leerlingen in staat tot leren en ontwikkelen. Zie voor de wettelijke criteria art. 8 leden 1, 4 en 8 WPO en art. 9 lid 9 WPO in samenhang met art. 1a1 lid 1 onder a Leerplichtwet 1969.

De beoordeling van dit onderzoekscriterium vindt plaats aan de hand van twee subcriteria:

4.1 De inrichting van het onderwijs maakt een ononderbroken ontwikkelproces mogelijk*;

4.2 De leraren stemmen het pedagogisch-didactisch handelen af op de voortgang in de ontwikkeling van leerlingen*.

Het kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium wordt positief beoordeeld.

De twee subcriteria zijn positief beoordeeld.

Toelichting

Volgens de WPO dient het onderwijs zo te zijn ingericht dat de leerlingen een ononderbroken ontwikkelproces kunnen doorlopen. Het pedagogisch-didactisch handelen moet dus passen bij het ontwikkelniveau van de leerlingen en met hun meegroeien. De inspectie beoordeelt de kwaliteit van het pedagogisch-didactisch handelen op een wijze die past bij de eigen opvattingen van het bevoegd gezag over 'onderwijzen en leren'.

Subcriterium 4.1

De inrichting van het onderwijs maakt een ononderbroken ontwikkelproces

mogelijk*.

Bevindingen

De Vrije Ruimte kiest vanuit haar pedagogische richting voor vraaggestuurd onderwijs. In de visie van de school betekent dit dat leerlingen vragen stellen passend bij hun niveau. Tegelijkertijd daagt de school de leerlingen uit om bepaalde lesstof tot zich te nemen. Tijdens de bezoekdag hebben we tijdens enkele lessen hier voorbeelden van gezien. De school heeft regelmatig gesprekken met de leerlingen over de voortgang en eventuele bijstellingen in het programma. Dit betekent dat er in voldoende mate sprake is van afstemming van het onderwijsprogramma op de individuele leerbehoefte van de leerling.

Conclusie

De inrichting van het onderwijs maakt en ononderbroken ontwikkelproces mogelijk. Daarmee is voldaan aan artikel 1a1 lid 1 onder a van de Leerplichtwet 1969.

Subcriterium 4.2

De leraren stemmen het pedagogisch-didactisch handelen af op de voortgang in de ontwikkeling van leerlingen*.

Bevindingen

De inspectie heeft geconstateerd dat de leraren, als er vragen van leerlingen komen, gericht aandacht besteden aan de gevraagde ondersteuning en/of hulp en dit op het ontwikkelingsniveau van de leerlingen afstemmen.

De Inspectie stelt tevens vast dat tijdens de bezoekdag er sprake was van gericht didactisch handelen. Er is sprake van een cultuur gericht op (vraaggestuurd) leren, passend bij de ontwikkelingsfase van de leerlingen.

Conclusie

Uit observaties is gebleken dat het oordeel op het tweede subcriterium positief is. Daarmee is voldaan aan artikel 1a1 lid 1 onder a van de Leerplichtwet 1969.

Kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium 5 – De school volgt de ontwikkeling van leerlingen zodanig dat zij een ononderbroken ontwikkeling kunnen doorlopen.

Zie voor de wettelijke criteria art. 2 WPO, art. 8 lid 1 WPO en art. 9 WPO in samenhang met art. 1a1 lid 1 onder a Leerplichtwet 1969.

Het oordeel op dit kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium is positief

Toelichting

Uit de WPO volgt dat de leerplichtigen langs de kerndoelen moeten worden geleid en hun vorderingen inzichtelijk moeten zijn en dat scholen deze vastleggen.

Van scholen wordt verwacht dat zij ten minste de voortgang van leerlingen bij de ontwikkeling op het terrein van de Nederlandse taal en rekenen en wiskunde volgen (artikel 8, eerste lid, WPO en artikel 9 WPO). Daarnaast dienen scholen de resultaten van het onderwijsleerproces inzichtelijk te maken en vast te leggen. Scholen volgen de voortgang aan de hand van instrumenten en/of met behulp van werkwijzen die passen bij hun visie op 'onderwijzen en leren'. De inspectie sluit aan bij de opvattingen van het bevoegd gezag op dit punt.

Bevindingen

De begeleiders op De Vrije Ruimte brengen de ontwikkeling van de leerlingen in kaart met behulp van het leerlingvolgsysteem Coach-i. Per week houden zij bij welke leerstof is aangeboden tijdens het begeleid werken en waar mogelijk koppelen zij dit aan de leerlijnen voor de verschillende vakgebieden. Dit systeem is toegankelijk voor de leerlingen zelf, hun ouders, begeleiders en eventuele externen.

Verslagen van gesprekken met de leerling, ouders en andere betrokkenen worden toegevoegd in Coach-i. Dit leerlingvolgsysteem bevat ook de kerndoelen, waardoor ook inzichtelijk wordt gemaakt aan welke doelen leerlingen hebben gewerkt. Een deel van de resultaten worden ook vastgelegd in het portfolio van de leerlingen.

Een nieuwe ontwikkeling betreft het rapport waarmee de school per gevolgd vak de voortgang en ontwikkeling van de leerling in beeld brengt. Dit rapport is opgebouwd rondom de vragen 'wat heb je gedaan?' en 'hoe heb je het gedaan?'. Een waardevolle toevoeging kan zijn dat – passend bij de doelstellingen en visie van de school - er aandacht wordt besteed aan reflectie van de leerling zelf op zijn inzet, werkhouding, leerproces en persoonlijke leerdoelen.

Conclusie

De Vrije Ruimte voldoet aan het vereiste op grond van de WPO dat de school de ontwikkeling van haar leerlingen zodanig volgt dat zij ononderbroken ontwikkeling kunnen doorlopen. Daarmee is voldaan aan artikel 1a1 lid 1 onder a van de Leerplichtwet 1969.

Kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium 6 – Extra ondersteuning Zie voor de wettelijke criteria art. 8 leden 4 , 8 en 10 WPO in samenhang met art. 1a1 lid 1 onder a Leerplichtwet 1969.

De vaststelling of leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften passende zorg en begeleiding (kunnen) krijgen, vindt plaats aan de hand van drie subcriteria:
6.1 De school signaleert welke leerlingen extra ondersteuning nodig hebben*;
6.2 De school bepaalt de aard van de extra ondersteuning die gesignaleerde leerlingen nodig hebben*;
6.3 De school voert de extra ondersteuning daadwerkelijk uit*.

Het kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium wordt positief beantwoord.

De drie subcriteria zijn positief beoordeeld.

Toelichting

De school zorgt voor een toereikende organisatie en deskundige ondersteuning van het onderwijs voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben.

Hieronder worden de drie subcriteria in samenhang beschreven in bevindingen en conclusies.

Subcriterium 6.1

De school signaleert welke leerlingen extra ondersteuning nodig hebben*.

Subcriterium 6.2

De school bepaalt de aard van de extra ondersteuning die gesignaleerde leerlingen nodig hebben*.

Subcriterium 6.3

De school voert de extra ondersteuning daadwerkelijk uit*.

Bevindingen

De school heeft een systeem van signalering. Tijdens de vijf periodes die de school hanteert bespreken de begeleiders in de begeleidingskring wat hun opvalt in de ontwikkeling van leerlingen en of vervolgactie gewenst is. Verder vindt drie keer per jaar een leerlingbespreking plaats en in de mentorgesprekken en de

oudergesprekken wordt gekeken en besproken hoe het gaat met de ontwikkeling van de leerlingen. Uit de gesprekken is gebleken dat specifieke zorgleerlingen in beeld zijn. Als de school zelf geen hulp kan bieden wordt beroep gedaan op het externe netwerk van de school. Deze acties en interventies worden vastgelegd en besproken met de ouders/verzorgers. Op deze wijze wordt gezocht naar een passende oplossing voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte of zorgvraag.

Hoewel de structuur van ondersteuning en begeleiding op zichzelf voldoende functioneert, is het aan te bevelen om meer aandacht te besteden aan preventieve signalering. Indien wordt geconstateerd dat een leerling stagneert in zijn ontwikkeling, dan kan de school - in overleg met de ouders - sneller handelen om dit te onderzoeken en passende (extra) ondersteuning realiseren.

Conclusie

De school signaleert welke leerlingen zorg nodig hebben. De school bepaalt tevens de aard van de zorg die gesignaleerde leerlingen nodig hebben en voert de zorg daadwerkelijk uit. Daarmee is voldaan aan het gestelde in artikel 1a1 lid 1 onder b van de Leerplichtwet 1969. Wel kan de school in voorkomende gevallen sneller interveniëren indien duidelijk wordt dat een andere, passende oplossing wenselijk is om de ononderbroken ontwikkeling van de leerling te waarborgen.

Kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium 7 – Ontwikkelresultaten De ontwikkelresultaten van de leerlingen liggen tenminste op het niveau dat mag worden verwacht.

Het kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium wordt positief gewaardeerd.

Toelichting

Het basisonderwijs dient volgens de wet mede de grondslag voor het volgen van aansluitend voortgezet onderwijs te leggen. De inspectie past bij het bekijken van de kwaliteit van de ontwikkelresultaten aan het einde van de schoolperiode een werkwijze toe die toegesneden is op de kleinschaligheid van dit veld van scholen. De inspectie stelt op het niveau van de leerling vast of de resultaten van de betreffende leerling aan het einde van de basisschoolperiode op een niveau liggen dat mag worden verwacht. Als er geen of nauwelijks leerlingen aan het einde van de basisschoolperiode zijn, onderzoekt de inspectie aan de hand van de vorderingen van leerlingen gedurende de schoolperiode of de eindresultaten naar verwachting op het juiste niveau uit zullen komen (onderzoekscriterium 7 - stimulerend).

Bevindingen

Uit de gegevens in coach-i en het niveau van de taken waar de leerlingen aan werken, is af te leiden dat de leerlingen resultaten behalen die in overeenstemming zijn met hun mogelijkheden. Enkele leerlingen maken in het zesde of zevende leerjaar de Entreetoets en/of in het achtste leerjaar een eindtoets. Voor enkele leerlingen geldt dat zij met een gerichte aanpak in korte tijd eerdere ontstane achterstanden in leerstofbeheersing weten in te halen.

Conclusie

De ontwikkelresultaten van de leerlingen liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.

Kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium 8 – Kwaliteitszorg

De school zorgt voor het behoud of verbetering van de kwaliteit van haar onderwijs.

De vaststelling of de school zorgt voor behoud of verbetering van de kwaliteit van haar onderwijs, vindt plaats aan de hand van twee subcriteria:

- 8.1 De school draagt zorg voor continuïteit van het onderwijs;
- 8.2 De school laat zien dat zij werkt aan de verbetering van de onderwijskwaliteit.

Het kwaliteitsaspect/onderzoekscriterium wordt positief beoordeeld.

De twee subcriteria zijn positief gewaardeerd.

Toelichting:

Voor de schoolloopbaan van leerlingen is het belangrijk dat er continuïteit in het onderwijs is. Om deze reden onderzoekt de inspectie of er sprake is van voldoende bestendigheid van de instelling om te waarborgen dat het onderwijs kan doorgaan bij onvoorziene omstandigheden (subcriterium 8.1 – stimulerend).

Het kwaliteitsonderzoek door de inspectie neemt het eigen beleid van de school als uitgangspunt. De school krijgt de ruimte om de eigen doelen en ambities te presenteren. De school geeft aan 'wat zij verstaat onder kwalitatief goed onderwijs' en hoe de realisatie daarvan in de praktijk van het onderwijs vorm en inhoud krijgt en wordt gewaarborgd. De inspectie acht het daarvoor van belang dat de school zowel de eigen uitgangssituatie kent als regelmatig de effecten van het onderwijs met de direct betrokkenen evalueert (subcriterium 8.2 – stimulerend).

Subcriterium 8.1

De school draagt zorg voor continuïteit van het onderwijs.

Bevindingen

Het bestuur en de directie geven aan dat De Vrije Ruimte een onrustig jaar achter de rug heeft. Die onrust heeft te maken met de vraag hoe nu verder met De Vrije Ruimte na tien jaar op het gebied van organisatie, huisvesting en financiën.

De huisvesting van de school is tot 1 oktober 2019 geregeld. Vanwege de wachtlijst én de kwaliteit van het huidige schoolgebouw is de school op zoek naar een ander gebouw. Los van deze aspecten hebben het bestuur, de school en enkele ouders in het vorige schooljaar drie (financiële) scenario's onderzocht die betrekking hebben op de continuïteit en het voortbestaan van De Vrije Ruimte. Die scenario's zijn opgenomen in het beleidsplan 2018-2013 'De Vrije Ruimte: Toekomstvast!'. Het huidige schooljaar 2018-2019 wordt gezien als overbruggingsjaar waarin gezocht wordt naar aansluiting bij een ander bestuur en het vinden van (structurele) financiering om de begeleiders te kunnen betalen. De school wil de begeleiders het liefst een marktconform salaris bieden, maar beseft ook dat dit vrijwel niet te realiseren is zonder subsidies en forse verhoging van de ouderbijdrage.

De school gaat de komende maanden haar netwerk gebruiken om oplossingen te vinden voor de gesignaleerde vraagstukken. In het voorjaar van 2019 zal de school hierover van gedachten wisselen met de inspectie. Op korte termijn heeft dit geen gevolgen voor de continuïteit van de school. Er is sprake van een redelijk stabiel team van bevoegde leraren en andere vrijwilligers die aan school verbonden zijn.

Conclusie

De school voldoet aan subcriterium 8.1.

Subcriterium 8.2

De school laat zien dat zij werkt aan de verbetering van de onderwijskwaliteit.

Bevindingen

In haar beleidsplan 2018-2023 en de schoolgids heeft De Vrije Ruimte haar kwaliteitsbeleid beschreven waarin doelen, aanpak en kwaliteitsbewaking zijn vastgelegd. Ouders zijn actief betrokken bij de schoolontwikkeling en participeren in diverse kringen op school. Regelmatig vinden gesprekken met de leerlingen plaats om hun ervaringen en behoeften te bespreken en het onderwijs daar eventueel op aan te passen.

De school verantwoordt zich in het jaarverslag over de kwaliteit en de inhoud van het onderwijs en ook over de financiën.

Conclusie:

De school laat zien dat zij werkt aan de verbetering van haar onderwijskwaliteit. Daarmee waardeert de inspectie subcriterium 8.2 als positief.

Overige aspecten van naleving

Zie voor de wettelijke criteria art. 3 WPO, art. 4b WPO, art. 8 lid 3 WPO, art. 9 lid 13 WPO, art. 1, onder b subonderdeel 3 Leerplichtwet 1969, art. 18 Leerplichtwet 1969 en art. 21 Leerplichtwet 1969 in samenhang met art. 1a1 lid 1 onder a Leerplichtwet 1969.

Samenvattend oordeel:

De school voldoet aan de overige aspecten van naleving en voldoet daarmee aan artikel 1a1 onder b van de Leerplichtwet 1969.

9.1 De school zorgt voor bevoegde leraren die in het bezit zijn van een VOG

Toelichting

Het onderwijs moet worden gegeven door leraren die lesbevoegd zijn op grond van artikel 3 van de WPO, ze dienen in het bezit te zijn van een Verklaring omtrent gedrag (hierna: VOG) en niet krachtens rechterlijke uitspraak te zijn uitgesloten voor het geven van onderwijs.

Bevindingen

Ten behoeve van het verzorgen van primair onderwijs op De Vrije Ruimte zijn enkele leraren verbonden die in het bezit zijn van een bevoegdheid daarvoor. Daarbij kan De Vrije Ruimte aantonen dat er altijd tenminste één bevoegde basisschoolleraar aanwezig is.

Voor betrokken leraren geldt tevens dat zij, op twee na, in het bezit zijn van een VOG.

Conclusie

De bevoegdheden der leraren komen overeen met die van leraren aan een of meer van de scholen genoemd in artikel 1, onder b 1°, van de Leerplichtwet 1969.

9.2 De school is een dagschool

Toelichting

Een dagschool is een school waar onderwijs overdag plaatsvindt.

Bevindingen

Uit documenten van de school blijkt dat de onderwijsactiviteiten overdag en van

maandag tot en met vrijdag plaatsvinden.

Conclusie

De Vrije Ruimte is een dagschool. De school voldoet daarmee aan artikel 1, onder b, 3° Leerplichtwet 1969.

9.3 Het onderwijs wordt in het Nederlands gegeven

Toelichting

Het onderwijs dient in de Nederlandse taal te worden gegeven.

Bevindingen

Uit observaties is gebleken dat het onderwijs in het Nederlands wordt gegeven.

Conclusie

Het onderwijs wordt in het Nederlands gegeven. Daarmee is voldaan aan het wettelijke voorschrift op grond van artikel 1a1 van de Leerplichtwet 1969.

9.4 De school heeft een schoolplan waarin het beleid ten aanzien van burgerschapsonderwijs is opgenomen

Toelichting

Het schoolplan moet ten minste een beschrijving bevatten van het beleid ten aanzien van burgerschapsonderwijs, sociale integratie en kennis over en kennismaking met de verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten.

Bevindingen

De Vrije Ruimte beschikt over een schoolgids waarin burgerschap wordt beschreven. Het schoolplan (beleidsplan 2018-2023) bevat echter geen expliciet hoofdstuk waarin is opgenomen dat en hoe zij vorm geeft aan burgerschap en sociale integratie. Impliciet komt dit wel aan de orde bij de Missie, visie en kernwaarden, maar het is wettelijk verplicht burgerschapsvorming als apart onderdeel op te nemen en te beschrijven in het schoolplan c.q. beleidsplan.

Conclusie

Het schoolplan bevat geen passage waarin is aangegeven dat de school aandacht besteedt aan burgerschap en sociale integratie. Daarmee is niet voldaan aan artikel 17 van de WVO. Het bestuur krijgt hiervoor een herstelopdracht.

9.5 De school heeft een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling die aan de eisen voldoet

Toelichting

De school dient een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling te hebben met een stappenplan waarin de 5 stappen worden doorlopen.

Bevindingen

De inspectie heeft geconstateerd dat de school de meldcode huiselijk geweld hanteert. Dat blijkt uit de schoolgids 2018-2019 waarin deze code met de vijf verplichte stappen is opgenomen.

Conclusie

De school heeft een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling die aan de eisen voldoet.

9.6 De school meldt de in- en uitschrijving van leerlingen en de verwijdering van leerlingen en ongeoorloofd verzuim van meer dan 16 uur per vier weken aan de gemeente

Toelichting

Op grond van de Leerplichtwet 1969 meldt het schoolhoofd de in- en uitschrijving

van leerlingen, een beslissing tot verwijdering en/of ongeoorloofd verzuim van meer dan 16 uur per 4 weken aan de leerplichtambtenaar.

Bevindingen

De school houdt een aan- en afwezigheidsregistratie bij en vermeldt bij afwezigheid de reden van verzuim.

Conclusie

De school meldt de in- en uitschrijving en verwijdering van leerlingen en ongeoorloofd verzuim van meer dan 16 uur per vier weken aan de gemeente. De school voldoet daarmee aan de artikelen 18 en 21 van de Leerplichtwet 1969.

3 Samenvattend oordeel

De Inspectie van het Onderwijs heeft vastgesteld dat op De Vrije Ruimte te Den Haag:

Het onderwijs met de wijze waarop het is ingericht tegemoet komt aan de criteria genoemd in artikel 1a1, lid 1, onder a, van de Leerplichtwet 1969.

De beoordeling van alle kwaliteitsaspecten/onderzoekscriteria en subcriteria is positief.

Dit betekent dat de inspectie op dit moment geen reden heeft om het toezicht te intensiveren.

Met betrekking tot de overige aspecten van naleving hebben wij aan de school gevraagd om het beleid met betrekking tot burgerschap en sociale integratie voor 1 februari 2019 explicieter te beschrijven en op te nemen in het schoolplan c.q. beleidsplan. De school heeft hieraan voldaan.

Daarnaast hebben wij aan de school gevraagd om ons voor 1 februari 2019 een overzicht van de nog ontbrekende VOG's van enkele begeleiders te doen toekomen. Ook hier heeft de school aan voldaan.

Gelet op de ontwikkelingen op De Vrije Ruimte gaan wij in het voorjaar van 2019 in gesprek met het bestuur en de schoolleiding om ons te laten informeren over de stand van zaken en de uitwerking van de verschillende toekomstscenario's.

Bijlage bij het onderzoekskader

Overzicht resultaten kwaliteitsonderzoek De Vrije Ruimte te Den Haag

Voor de kolommen met als opschrift 'ja' geldt tevens 'voldoende of in voldoende mate'; voor de kolommen met als opschrift 'nee' geldt tevens 'niet voldoende of niet in voldoende mate'.

Onderzoekscriterium 1: Aanbod		ja	nee ¹
	Het aanbod bereidt de leerlingen voor op het vervolgonderwijs en de samenleving*	●	
	Subcriteria:		
1.1	Het aanbod in Nederlandse taal is dekkend voor de kerndoelen*	●	
1.2	Het aanbod in rekenen en wiskunde is dekkend voor de kerndoelen*	●	
1.3	De school neemt de referentieniveaus voor Nederlandse taal en rekenen als uitgangspunt*	●	
1.4	De leerbronnen waarborgen een breed vormingsaanbod, gericht op een veelzijdige ontwikkeling*	●	
1.5	De leerbronnen zijn afgestemd op de onderwijsbehoeften van (individuele) leerlingen	●	
1.6	De leerbronnen dragen aantoonbaar bij aan de bevordering van sociale integratie en burgerschap en de kennis over en kennismaking met de verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten*	●	

Onderzoekscriterium 2: Leertijd		ja	nee
	De leerlingen krijgen voldoende tijd om zich voor te bereiden op passend vervolgonderwijs*	●	

Onderzoekscriterium 3: Schoolklimaat		ja	nee
	Het schoolklimaat leidt tot een leeromgeving die volgens maatschappelijk breed gedragen uitgangspunten veilig* en motiverend is	●	
	Subcriteria:		
3.1	De school draagt zorg voor de fysieke, psychische en sociale veiligheid van leerlingen*	●	
3.2	De leraren bevorderen het zelfvertrouwen van de leerlingen.	●	
3.3	De leraren zorgen ervoor dat leerlingen op een respectvolle manier met elkaar omgaan	●	
3.4	De leraren/de leerlingen handhaven de afgesproken gedragsregels	●	

Onderzoekscriterium 4: Pedagogisch-didactisch handelen		ja	nee
	Het pedagogisch didactisch handelen van de leraren stelt leerlingen in staat tot leren en ontwikkelen*	●	
	Subcriteria:		
4.1	De inrichting van het onderwijs maakt een ononderbroken ontwikkelproces mogelijk*	●	
4.2	De leraren stemmen het pedagogisch-didactisch handelen af op de voortgang in de ontwikkeling van leerlingen. *	●	

¹ voor de kwaliteitsaspecten/onderzoekscriteria en subcriteria die niet tot de norm behoren, dient dit gelezen te worden als 'kan beter'

Onderzoekscriterium 5: Zicht op ontwikkeling		ja	nee
	De school volgt de ontwikkeling van haar leerlingen zodanig dat zij een ononderbroken ontwikkeling kunnen doorlopen*	●	

Onderzoekscriterium 6: Extra ondersteuning			
	Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften krijgen passende extra ondersteuning en begeleiding*		
	Subcriteria:		
7.1	De school signaleert welke leerlingen extra ondersteuning nodig hebben*	●	
7.2	De school bepaalt de aard van de extra ondersteuning die de gesignaleerde leerlingen nodig hebben*	●	
7.3	De school voert de extra ondersteuning daadwerkelijk uit*	●	

Onderzoekscriterium 7: Ontwikkelresultaten		ja	nee
	De ontwikkelresultaten van leerlingen liggen ten minste op het niveau dat mag worden verwacht	●	

Onderzoekscriterium 8: Kwaliteitszorg		ja	nee
	De school zorgt voor behoud of verbetering van de kwaliteit van haar onderwijs	●	
	Subcriteria:		
8.1	De school draagt zorg voor continuïteit van het onderwijs	●	
8.2	De school laat zien dat zij werkt aan de verbetering van de onderwijskwaliteit	●	

Onderzoekscriterium 9: Overige aspecten van naleving		ja	nee
9.1	De school zorgt voor bevoegde leraren die in het bezit zijn van een VOG*	●	
9.2	De school is een dagschool*	●	
9.3	Het onderwijs wordt in het Nederlands gegeven*	●	
9.4	De school heeft een schoolplan waarin het beleid ten aanzien van burgerschapsonderwijs is opgenomen*	●	
9.5	De school heeft een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling die aan de eisen voldoet*	●	
9.6	De school meldt de in- en uitschrijving en verwijdering van leerlingen en ongeoorloofd verzuim van meer dan 16 uur per vier weken aan de gemeente*	●	

*zijn op grond van artikel 1a1 van de Leerplichtwet 1969 onderdeel van de norm.